

KOVÁCS BODOR SÁNDOR

Ha szárnyam lenne, repülnék

—

A kék madár

Oláh Jolán [1932–2005] portré*

Oláh Jolán 1932-ben született Salgótarjánban, első képeit 1971-ben készítette. Az első kiállítása 1980-ban volt szülővárosában. A nyolcvanas években művei számos európai országba eljutottak, 1992-ben Párizsban voltak láthatóak.

Az édesanyám nagylóci volt és úgy jött ide Tarjánba dolgozni, s itt megismerkedett apámmal, és akkor úgy éltek együtt több mint negyven évig.

Tízen voltunk testvérek, hat fiú és négy lány. Apám zenész volt, anyám meg egy igazi falusi asszony. 18 gyereket szült, 8 meghalt, tízen maradtunk. Nagyon keservesen nevelt minket. Éjjel font, köteleket csinált, törülközőt szőtt és azt vitte falura. Ezeket eladta krumpliért, babért és így nevelt minket.

A gyerekkorunk az nagyon szerény volt. Szegények voltunk, apám háború előtt még muzsikus volt, de a háború után, őt már nem alkalmazták, mint zenészt, mert már kiválogatták a fiatalabbakat és ő kimaradt. Úgy ment az üvegyárba dolgozni, berakó volt a kemencébe, majdnem 30 évet dolgozott ott is.

Három éves voltam 1935-ben, amikor született az öcsém. Nem felejttem el azt az első szülést, amit akkor láttam, anyukám hogy sírt, meg vajúdott és apám akkor azt mondta nekünk, gyerekeknek, hogy menjünk át keresztanyámékhöz a szomszédba. Éjjel volt és akkor odatettek minket a többi gyerek közé. Emlékszem, mintha tegnap lett volna, hogy mikor hazahoztak engem, és a kezembe adták az öcsémet milyen boldogságot éreztem.

A háború alatt édesanyám megbetegedett, elvitték őt a kórházba, felnyitották és akkor azt mondták, hogy sajnos, holnap esetleg megmarad, de hát vigyék haza, hogy a tíz gyerek mellett haljon meg. Hát édesapám hazahozta őt. Jöttek a szomszédok sírva, én is nagyon sírtam és mondták nekem, anyud meg fog halni. A szívem nagyon fájt, hát én 13 éves sem voltam egészen. Gondoltam istenem, meghal anyánk, de azt mondtam mindegyik testvéremnek: „Nem fog meghalni, azért is én meggyógyítom.” 40 fokos lázzal hozta haza édesapám és akkor én hozzáfogtam, bementem a piacra, vettem citromot, teát csináltam, akkor vizes ruhákat és útilaput

* Az első portré 1992-ben, a második 1994-ben készült. Ez a szöveg az összefésülésükből keletkezett.

raktam a sebre. Én két hétig semmit sem aludtam és akkor megcsináltam azt, hogy amikor az orvosok lemondtak róla én édesanyámat meggyógyítottam és egy hónap alatt felépült. És még 25 évig élt köztünk.

Én nem mondhatom, hogy olyan rózsás volt az életem, de szerettem játszani, szerettem a zenét, a filmet. 7 éves voltam, amikor először elvittek moziba és nagyon szerettem a filmeket, a régi színészeket, és akkorában még nem volt úgy pénz szórakozásra, ezért rongyokat szedtünk és eladtuk és akkor abból megvettük a mozijegyet.

Én már 11 éves koromban elmentem dolgozni, mert kellett és majdnem minden testvérem ugyanúgy dolgozni járt. 11–12–14 éves korukban a gyerekek gyárakban dolgoztak, ők nem akartak zenészek lenni, mert az mondták, hogy ők nem akarnak koldulni, mert „kódis” a muzsika. Én meg mindig azon az elven vagyok, hogy a zene az az élet, lehet vele mulatni, lehet vele temetni fájdalmat, örömet, és ez nagyon szép.

Elmentem csemetét ültetni, hajnalban három órakor keltünk, nem is ismertem akkor még az erdőt, az volt az első munkám. Dolgoztam a városnál, kertészetnél 5 évet. 5 év elteltével vadházasságot kötöttem, akkor lett egy gyerekem. Akkor utána elmentem a kőművesekhez dolgozni. Ott is dolgoztam öt évet, nagyon nehéz életem volt. A bányánál dolgoztam. 25 kilós bunkóval törtem a palát, mert annyira nagyok voltak, én 48 kiló voltam, és úgy törtem a palákat. És nagyon szerettek a munkások, három műszakban dolgoztam. Bezártam a gyerekeket, mikor már édesanyám nem élt szegénykém, mert ő nevelte a két nagyobbat, és mikor már meghalt, akkor bezártam lakatra a gyerekeket és úgy mentünk dolgozni.

És aztán lebetegedtem én is, szív-idegzavart kaptam. Egy évig táppénzen voltam, akkor kezdődött, az hogy én rajzoljak.

Gyerekkoromban csináltam ilyen szobrokat, agyagból, én azokat nagyon szerettem, meg rongybabákat varrtam. Rajzolni is rajzoltam, de hajtott az a kötelesség, hogy már gyermekként, felnőttnek kellett lennem. És mikor lebetegedtem, akkor jött az, hogy nem bírtam a tétlenséget, vettem 10 filléres rajzlapot és akkor hozzá fogtam rajzolni. Már akkor meg volt mind a négy gyerekem.

Nagyon rajongok a szép képekért, bár én ilyeneket nem láttam csak a templomban, ezeket a freskókat.

Férjemnek, Balogh Balázs Andrásnak meg mondtam, hogy én úgy szeretem a képeket, csinálj már nekem is egyet. Hallottam ugyanis az anyjától, hogy szokott festeni, de az anyja nem mondta meg, hogy mit. Hát én csak később tudtam meg, hogy szobákat szokott kifesteni. De azért vett festéket és festeni kezdett. És amikor már én nekem is voltak rajzaim, akkor kértem tőle, hogy én is szeretném ezt kifesteni, látni szeretném, hogy milyet mutat. Akkor adott nekem festéket, és én nem bírtam megállni, dolgoztam, tetszett és olyan örömet leltem benne, hogy talán az életemben ez az egy, ami van, mert máig is azt mondom, hogy kevés örömem volt, de ha én megfestettem egy képet, oszt úgy sikerült, ahogy azt én akartam, én a családnak nem mondtam, de mikor ők elmentek, letettem a képet a földre és napokat gyönyörködtem benne.

Én annyira szépnek láttam és úgy tudtam neki örülni, hogy én ezt megtudtam csinálni. És aztán nem tudtam nyugodni, azóta se. Én nekem, ha egy kis pénzem van, vagy ha egy képet eladok, megveszem a festéket, az anyagot, akármilyen drága és dolgozom.

Sok minden hiányzik az emberekből. Nagyon sok minden, a szeretet az főleg, az nagyon hiányzik, az egymás megbecsülése. És van egy nagy hibájuk. Hogy a lelküket belülről nem nézik meg, hogy milyen, mert ha megnéznék rájönnének hogy mindenkinek tiszta.

Én tudom, hogy cigány származású vagyok, de nem tudom, hogy mi az a cigány. Embernek érzem magam, éppen olyanak mint a többi.

Emlékszem mikor a fiam az iskolában először hallotta, hogy cigány, mert addig sohasem hallotta. És akkor jött haza és kérdezte tőlem: „Anyu azt mondták nekem, hogy cigány! Mi az a cigány?” „Kisfiam én sem tudom, de azok vagyunk.”

A háború előtt, soha nem hallottam azt, hogy mondta volna nekünk valaki, hogy „cigány”. Csak amikor bekövetkezett az a nyilas korszak. Kenyérért álltunk sorba és minket a nővéremmel kihúztak, mert hogy cigányok vagyunk, de anyánkat bent hagyták. Gondoltam nem baj, ráintettem anyámra, mondom legalább te kapsz. Mi meg félrehúzódtunk, egyrészt rosszul esett mikor mondták, hogy cigány, másrészt meg neveltünk nagyon, mert hogy anyámat, aki fehérbőrű volt nem vették cigánynak. Na anya – mondtam mikor jöttünk haza –, hát most már letagadhatsz minket, nem vagyunk a gyerekeid.

Körülbelül festettem talán úgy 800 képet is, mióta festek, 71-től... Mikor megfestek egy képet csak örömet lelem benne. Hát van olyan is, hogy nem öröm, mert öt testvérem elment egymás után, hat év alatt. Volt bánat és mikor meghaltak bánatomban megint ehhez fogtam és minden halott után 40 képet megfestettem. Én nem mentem sehova, leültem és festettem, mert ebben láttam azt, hogy ez elvesz mindentől, attól ami bánat, és úgy feltaláltam magam benne. Amit elképzelek, mivel nem tudok írni, azt megfestem és nagy örömöm van abban, hogy amire gondolok, azt meg bírom csinálni.

Már azt is mondták nekem, hogy nem szállt e meg engem valami, ami űz engem arra, hogy dolgozzam. Hát mondom én csak a magam lelke vagyok, nem hiszem, hogy bennem még valami más lélek is van.

Sajnos az öregségemre nagyon bánt, hogy írástudatlan vagyok, mert van három versem, azt is szerettem volna leírni, vagy az életemet, kezdettől szépen. De mivel nem tudok írni hát így nehéz. Mondtam a fiamnak egyszer, hajnalba ment munkába, édes kisfiam vegyél már elő papírt meg ceruzát, mert van egy kis versem:

Ezer tüske sebzi szívem,
merre lépek, csak sár és víz,
nincs szeretet, nincs szerelem,
sem hűség
és nincs hová lehajtsam fejem.

Magamra maradtam
egy sötét szobában, roskatag.
Nem bírok felállni.
Fényt, fényt szeretnék látni,
világságot.
Szeretném egyszer az arcokat látni.

Csillagok, csillagok, fénylő csillagok,
Oh, jaj mit látok:
Zord felhő közeleg,
sötétben, feketében.
Vágtató paripák,
villámok.
Az egyik már sír.
Csillagok, csillagok,
ez nem lehet, hogy ti eltűntök,
mert az egyik már elvészett.

Hát ez is ilyen, lóhoz szól, meg emberekhez is.

Ha bánatom van, akkor örömet akarok, és senkinek nem panaszkodom sem betegségemről, sem bánatomról, örömmel mosolyogva megyek mindenkihez. Belülről sokat sírnék, vagy sírhatnék, de azt nem akarom, hogy más is úgy érezze, mint én. Énnekem az is fáj, hogy a gyerekeim nem tudják értékelni a szépet, és bennük nincs olyan érzés. Mikor anyám csinált nekünk valamit, akkor mi olyan szeretettel fogadtuk anyánkat. Egy éjjel szegénykém, sosem felejttem el, 12 óra, 1 óra, mondom: „Édesanya feküdj.” – „Ezt még megcsinálom!” És mikor kész lett, láttam, hogy ragyogott az arca...

Dorogháza